

Posudek oponentky bakalářské práce

Název: *Obnova Československé sociální demokracie v roce 1968: Dialog dvou názorových proudů/ The restoration of Czechoslovak social democracy in 1968: Dialogue of two opinion movement*

Autor: Patrik Sommer

Vedoucí: Mgr. Martin Štefek, Ph.D.

Oponentka: Mgr. Kristina Broučková

Patrik Sommer se ve své bakalářské práci rozhodl představit pokus o obnovu Československé sociální demokracie z roku 1968. V úvodu autor krátce nastiňuje kontext tzv. pražského jara, předestírá strukturu práce, dosti stručně seznamuje čtenáře se stavem bádání a formuluje výzkumné otázky. Táže se, „*jak jednotliví aktéři tehdejších událostí posuzovali možnosti utváření demokratické plurality ve společnosti skrze pokus o obnovu sociálně demokratické strany*“ a dále „*o jakou oprávněnost na vznik či obnovu se tato strana opírala a jak tyto nároky vnímala komunistická strana*“ s cílem „*vylišit dialog těchto dvou názorových proudů* [vedení KSČ na jedné straně a aktérů usilujících o obnovu sociální demokracie na straně druhé – pozn. KB] *v roce 1968 a jejich různé pohledy na možnost politické participace.*“ Bakalářská práce je psána srozumitelným jazykem, byť se autorovi nepodařilo vyvarovat ojedinělých překlepů a stylistických neobratností, jež mohou její plynulé čtení místy znesnadňovat, stejně jako střídání přítomného a minulého času. Včetně úvodu a závěru je práce členěna do devíti kapitol a má 63 tiskových stran. Její struktura odráží časově ohraničený a chronologicky vedený výklad s výjimkou kapitoly druhé. V té se autor vrací do roku 1948 a připomíná okolnosti sloučení sociální demokracie s komunistickou stranou, jež figurovaly v argumentech využívaných při pokusu o její obnovu o dvacet let později. Výklad je zahájen březnem 1968, jímž autor označuje počátek (vnitřní) debaty o budoucí podobě i úloze strany a o volbě strategie k jejímu obnovení, následovaný navázáním dialogu s vedením KSČ. Chronologii ukončuje milník v podobě invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa, resp. její okamžité dopady na úsilí o obnovu sociální demokracie v srpnu 1968 a doznívající účinky vysledovatelné ještě v listopadu téhož roku na schůzi předsednictva ÚV KSČ.

Patriku Sommerovi se podařilo úspěšně zachytit bezradnost vedení KSČ, které v této době stálo před požadavky „zdola“ a současně muselo odolávat stupňujícímu se tlaku „shora“ od vedení KSSS; požadavky a tlaky, jež byly ovlivněny – ne-li přímo podmíněny – doposud bezprecedentní svobodou mediálního prostoru. Do tohoto kontextu autor zasazuje dialog mezi stranickým vedením a jedním ze subjektů, které s požadavky „zdola“ přicházely, a poměrně zdařile ukazuje i názorovou roztržičnost na „obou stranách“ dialogu. Místy ovšem právě výklad dialogu samotného působí poněkud nedotaženým dojmem. Když například uvádí, že „*Smrkovský nakonec Bechyněmu a vedení sociální demokracie přislíbujících určité možnosti, ale chce je prozatím odložit*“ (s. 25), čtenáře by mohlo zajímat, *jaké* možnosti Smrkovský Bechyněmu přislíbil.

Domnívám se rovněž, že práci příliš neprospělo časové omezení, byť odůvodnitelné a v jejím úvodu zdůvodněné, na období mezi březnem a srpnem (resp. listopadem) 1968. Dialog, jež si autor vytkl za cíl představit, by mohl získat hlubší rozměr (především „na straně“ KSČ), kdyby kromě návratu do roku 1948 učinil ještě jeden krátký návrat do minulosti, a to do závěru tzv. Novotného éry, v níž se vedly debaty o potřebě reformy politického systému, a v jejichž rámci se objevovaly i výhledové myšlenky na existenci opozice a mnohostranictví. Znáмым stoupencem těchto myšlenek byl, v práci nejednou citovaný, Zdeněk Mlynář stojící současně v čele mezioborového vědeckého týmu AV pro rozvoj politického systému, jenž vznikl s posvěcením orgánů ÚV KSČ v roce 1966. Mlynářova pozice, již zaujal v roce 1968 už jako tajemník ÚV KSČ vůči sociální demokracii a z níž je zřejmé, že v aktuálním kontextu nehodlal připustit zrod potenciálně konkurenčního politického subjektu, by pak zapadla do širšího kontextuálního rámce.

Na bakalářské práci Patrika Sommera je třeba ocenit především práci s dobovým tiskem a periodikou, která jej vedla k formulaci některých zajímavých postřehů o tom, jak významnou roli sehrál ve snažení o obnovu sociální demokracie mediální prostor.

Viz např.:

„Byl to právě tisk, který sociální demokracii během pražského jara stvořil. Během celé práce můžeme vysledovat, že takřka na týdenní bázi se objevují články o opozičním hnutí v některém z velkých periodik.“ (s. 59)

Tyto dobré postřehy pak někdy vedou k vyslovení poměrně odvážných tvrzení:

„Kdyby dokázali tisk udržet pod kontrolou, dost pravděpodobně by obnova sociální demokracie zůstala projektem několika málo lidí pořádajících v Praze bytové semináře pro své známé.“ (s. 59)

A na některých místech se autor uchyluje až k (přiznaně) spekulativním závěrům:

„Můžeme se pouze domnívat, zdali by se sociálně demokratická strana nadále rozrůstala a případně vytvořila skutečnou protiváhu komunistům. Z dostupných zdrojů lze říci, že o tom minimálně uvažovala. Druhý dosti pravděpodobný efekt mohl být ten, že by nezůstala v tomto počínání osamocena. Postupně by vznikaly další opoziční strany a systém vlády jedné strany by se dost možná postupně rozpadal v nějaký pluralitní demokratický socialismus. Tato slova nelze tvrdit s jistotou. Jisté ale je, že pokud minimálně takto uvažovala sovětská strana, nezbylo jí v logice jimi nastoleného řádu nic jiného než Československo vojensky obsadit.“ (s. 60)

Poslední poznámka se týká právě způsobu, jakým kolega Sommer v kontextu komunistického režimu a v souvislosti se sociální demokracií nakládá s pojmy jako *opozice*, *opozičních proudů*, *opoziční hnutí*, *opoziční strana* nebo *opoziční činnost*. Netřeba připomínat, že význam opozice v demokratickém režimu je odlišný od jeho významu v režimu nedemokratickém. I v nedemokratickém režimu ovšem tyto pojmy

nesly v různých dobách různé významy pro různé aktéry – pro vedení KSČ, pro obnovující se sociální demokracii a jiné subjekty vznášející požadavky „zdola“, pro členy vědeckých týmů, pro vedení KSSS, ad. – stejně jako pro pozorovatele a badatele – opozici v komunistických režimech se věnoval např. i H. G. Skilling –, kteří jimi označovali různé subjekty. Vzhledem k tomu, že se jedná o často se opakující a pro výklad poměrně podstatný pojem, bylo by dobré jeho význam v kontextu komunistického režimu, a v kontextu práce samotné, vymežit.

Bakalářská práce splňuje nároky kladené na kvalifikační práce tohoto stupně, a proto ji **doporučuji k obhajobě**. Lze si ovšem představit i o něco hlubší ponor do tématu, a navrhuji tak hodnocení „**velmi dobře**“.

V Praze dne 31. 8. 2022

Kristina Broučková